

SUMMARIES IN POLISH

Justyna GODAWSKA

WYKORZYSTANIE ZEWNĘTRZNEJ SPRAWOZDAWCZOŚCI ŚRODOWISKOWEJ PRZEDSIĘBIORSTW W OCENIE POLITYKI ŚRODOWISKOWEJ PAŃSTWA

STRESZCZENIE: Warunkiem przeprowadzenia ewaluacji polityki środowiskowej jest dostępność odpowiednich informacji. Jednym ze źródeł tych informacji może być zewnętrzna sprawozdawczość środowiskowa przedsiębiorstw. Celem artykułu jest określenie, w jakim stopniu obowiązujące unijne regulacje prawne i wytyczne Globalnej Inicjatywy Sprawozdawczej (GRI) i Grupy Zadaniowej ds. Ujawniania Informacji Finansowych związanych z Klimatem (TCFD) dotyczące raportowania środowiskowego umożliwiają wykorzystanie ujawnianych informacji przez przedsiębiorstwa w ocenie polityki środowiskowej państwa. W badaniach wykorzystano analizę zawartości aktów prawnych i wytycznych. Obowiązujące regulacje prawne UE, wytyczne GRI i TCFD umożliwiają wykorzystanie sprawozdawczości środowiskowej przedsiębiorstw w ocenie polityki środowiskowej głównie pod kątem skuteczności środowiskowej oraz w niewielkim stopniu pod względem efektywności kosztowej i możliwości wdrożenia.

SŁOWA KLUCZOWE: informacje środowiskowe, regulacja w zakresie sprawozdawczości zrównoważonego rozwoju, ewaluacja polityki środowiskowej

Danuta SZPILKO, Klaudia BUDNA, Haykaram DRMEYAN, Angelika REMISZEWSKA

ZRÓWNOWAŻONA I INTELIGENTNA MOBILNOŚĆ – KIERUNKI BADAŃ. SYSTEMATYCZNY PRZEGLĄD LITERATURY

STRESZCZENIE: W artykule przedstawiono klasyfikację badań naukowych odnoszących się do zagadnienia zrównoważonej i inteligentnej mobilności w celu określenia wyłaniających się przyszłych kierunków badań. Systematyczny przegląd literatury oparty był na analizie bibliometrycznej i skupiał się na analizie artykułów zawartych w bazach Scopus i Web of Science. Celem niniejszego artykułu była identyfikacja obszarów badań analizowanych w międzynarodowej literaturze w obszarze zrównoważonej i inteligentnej mobilności. Analiza objęła publikacje na temat zrównoważonej i inteligentnej mobilności opublikowane w bazach danych Scopus i Web of Science w latach 2010-2022. Na podstawie analizy bibliometrycznej opracowano mapę bibliometryczną przy użyciu techniki mapowania VOS – wizualizacji podobieństw. Klastry zostały utworzone przy użyciu oprogramowania VOSviewer.

SŁOWA KLUCZOWE: zrównoważona mobilność, inteligentna mobilność, przegląd literatury, analiza bibliometryczna, kierunki badań

Paweł GALIŃSKI

DETERMINANTY STRONY WYDATKOWEJ FEDERALIZMU ŚRODOWISKOWEGO – BADANIE DANYCH PANELOWYCH DOTYCZĄCYCH KRAJÓW EUROPY

STRESZCZENIE: Celem artykułu jest zbadanie wpływu czynników finansowych, społeczno-ekonomicznych i tych dotyczących degradacji środowiska na zakres strony wydatkowej federalizmu środowiskowego. Oszacowano modele panelowe dotyczące 26 krajów Europy dla lat 2007-2020. W artykule sformułowano hipotezę badawczą mówiącą o tym, że stabilna sytuacja fiskalna samorządu terytorialnego i wynikająca z niej stabilność finansowa pogłębia stronę wydatkową federalizmu środowiskowego, szczególnie biorąc pod uwagę wielkość populacji i jej strukturę, wielkość gospodarki i emitowane tam zanieczyszczenia. W artykule ukazano, że unikanie przez samorzady terytorialne deficytów budżetowych i wzrostu zadłużenia przyczynia się do poszerzenia zakresu strony wydatkowej federalizmu środowiskowego. Ponadto, w krajach Europy znaczenie wydatków samorządu terytorialnego na ochronę środowiska jest zwiększane w mniejszych gospodarkach, które charakteryzują się niższą degradacją środowiska.

SŁOWA KLUCZOWE: wydatki, ochrona środowiska, federalizm środowiskowy, samorząd terytorialny, Europa

Krzysztof Adam FIRLEJ, Marcin STANUCH

WYBRANE DETERMINANTY ROZWOJU ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII W PAŃSTWACH CZŁONKOWSKICH UNII EUROPEJSKIEJ

STRESZCZENIE: Celem badania było określenie zależności pomiędzy wybranymi wskaźnikami SDG7, uzupełnionymi o zmienne PKB i ceny kontraktowe emisji dwutlenku węgla, a zużyciem energii ze źródeł odnawialnych w Unii Europejskiej. Problemem badawczym opracowania było to, czy możliwe jest wyjaśnienie zużycia energii ze źródeł odnawialnych w Unii Europejskiej w latach 2010-2020 w grupie wybranych wskaźników dla SDG 7 uzupełnionych o kontrakty terminowe na emisję CO₂, czy PKB. Na podstawie przeprowadzonych badań ekonometrycznych wykazano, że istnieje pewna współzależność i przyczynowość wybranych czynników rozwoju odnawialnych źródeł energii, która różni się w zależności od państwa członkowskiego UE. Dokonując krytycznej oceny uzyskanych modeli, stwierdzono, że jedynie w 10 przypadkach (krajach) można je uznać za prawidłowe.

SŁOWA KLUCZOWE: model konsumpcji energii odnawialnej, analiza przyczynowości, OZE w Unii Europejskiej

Elżbieta LOREK, Agnieszka LOREK

KREOWANIE ZRÓWNOWAŻONEJ ENERGETYKI W WARUNKACH KRYZYSU I BUDOWY EUROPEJSKIEGO ZIELONEGO ŁADU

STRESZCZENIE: W artykule przedstawiono pojęcie zrównoważonego rozwoju energetyki oraz dokonano oceny wybranych aspektów rozwoju energetyki w kontekście aktualnych wyzwań cywilizacyjnych, polityki Unii Europejskiej oraz zasad zrównoważonego rozwoju energetyki. Celem głównym artykułu jest odpowiedź na pytanie: czy rozwój energetyki w Polsce i innych krajach UE jest zrównoważony w wybranych aspektach społecznych (problem ubóstwa energetycznego), gospodarczych (kwestie bezpieczeństwa energetycznego) i środowiskowych (rozwój energetyki opartej na źródłach odnawialnych, w tym problem bioenergii). Metoda badawcza zastosowana w artykule opiera się na analizie dostępnej literatury, raportów tematycznych, danych statystycznych oraz aktów prawnych. Analiza wybranych do artykułu problemów wskazuje, że problemy te pozostają wciąż nierozwiązanymi barierami we wdrażaniu zrównoważonego rozwoju, a nasilające się obecnie zjawiska kryzysowe (kryzys energetyczny i ekonomiczny związany z pandemią Covid-19 oraz wojną na Ukrainie) nie sprzyjają ich efektywnej i szybkiej eliminacji. Na podstawie powyższych rozważań wysnuto rekomendacje dotyczące zrównoważenia w sektorze energetyki w Polsce oraz UE.

SŁOWA KLUCZOWE: zrównoważona energetyka, społeczny, środowiskowy i ekonomiczny wymiar zrównoważonego rozwoju energetyki, ubóstwo energetyczne, bezpieczeństwo energetyczne, odnawialne źródła energii

Karolina OGRODNIK

ZASTOSOWANIE METOD MCDM/MCDA W RANKINGACH MIEJSKICH – PRZEGLĄD I ANALIZA PORÓWNAWCZA

STRESZCZENIE: Priorytetowym celem badania jest identyfikacja najpopularniejszych metod MCDM/MCDA stosowanych do tworzenia rankingów miast, jak również analiza porównawcza wybranych metod. W pierwszej części opracowano przegląd literatury, na podstawie którego, wykazano, że dotychczas do oceny miast najczęściej stosowano metody: TOPSIS, AHP oraz PROMETHEE. Ponadto, tworzone rankingi miast dotyczyły zazwyczaj tematyki zrównoważonego rozwoju oraz koncepcji smart city. Następnie, w części empirycznej, opracowano ranking polskich miast przy użyciu PROMETHEE oraz TOPSIS, co umożliwiło dokonanie analizy porównawczej tych metod, szczególnie w zakresie algorytmu, doboru danych, jak również możliwości integracji z innymi metodami.

SŁOWA KLUCZOWE: metody MCDM/MCDA, TOPSIS, PROMETHEE, ranking miejski, analiza porównawcza

Agata BURLIŃSKA, Aleksandra NOWAKOWSKA

LAND TRUSTY JAKO UZUPEŁNIENIE SYSTEMU OCHRONY PRZYRODY W POLSCE

STRESZCZENIE: Niniejszy artykuł stanowi nowy głos w debacie dotyczącej przyszłości systemu ochrony przyrody w Polsce. Rozwija on wątek inicjatyw oddolnych w kontekście najważniejszych współczesnych wyzwań związanych z obszarową ochroną przyrody przybliżając jednocześnie w tym kontekście land trusty – jedno z narzędzi, które wydaje się spełniać społeczne oczekiwania. Znajdujący się w artykule opis potencjalnego miejsca land trustów w polskim systemie ochrony przyrody został uzupełniony o przegląd form zależkowych powstających obecnie oddolnie, bez systemowego wsparcia oraz o analizę stosowanych w innych krajach sposobów finansowania tego typu inicjatyw. Metody badawcze stosowane przy tego typu szerokich, postulatywnych analizach to metody heurystyczne, bazujące na wielowątkowym przeglądzie literatury oraz szczegółowej analizie praktycznych przykładów i rozwiązań. W podsumowaniu niniejszego artykułu potwierdzono zasadność prowadzenia dalszych badań nad land trustami jako możliwym uzupełnieniem systemu ochrony przyrody w Polsce.

SŁOWA KLUCZOWE: land trust, obszary chronione prywatnie, system ochrony przyrody, finansowanie ochrony przyrody

Monika SZCZERBAK, Agnieszka WIKARCZYK

PRZYDATNOŚĆ NARZĘDZI RACHUNKOWOŚCI ZARZĄDCZEJ W REDUKCJI ODPADÓW

STRESZCZENIE: Cel: przedstawienie przydatności narzędzi dostępnych w rachunkowości zarządczej w obszarze rachunku kosztów, poprzez możliwość monitorowania procesu zarządzania zasobami, w tym gospodarką odpadami, zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju. Autorzy przedstawiają znaczenie koncepcji gospodarki o obiegu zamkniętym w gospodarce odpadami, wskazując jej pozytywny wpływ na środowisko i wyniki finansowe przedsiębiorstw. Metodologia: analiza i krytyka literatury. Hipotezy: H1. Wdrażanie koncepcji gospodarki o obiegu zamkniętym powinno być wspierane za pomocą narzędzi rachunkowości zarządczej. H2. Rachunki kosztów (rachunek kosztów docelowych, rachunek kosztów cyklu życia produktu i rachunek kosztów działań) pomagają wyodrębnić koszty środowiskowe. Wartość dodana: Wskazanie potencjalnych korzyści wynikających z efektywnej gospodarki odpadami oraz roli rachunkowości zarządczej (w postaci zastosowania rachunków kosztów) w tym procesie.

SŁOWA KLUCZOWE: gospodarka o obiegu zamkniętym, koncepcja „zero odpadów”, rachunkowość zarządcza, rachunek cyklu życia produktu, rachunek kosztów działań

Mariusz NIEKURZAK, Agnieszka BRELIK, Wojciech LEWICKI
EKONOMICZNY POTENCJAŁ ODZYSKU I RECYKLINGU
KRZEMOWYCH OGNIW PV I METALI NIEŻELAZNYCH
JAKO ELEMENT TRANSFORMACJI W KIERUNKU GOSPODARKI
O OBIEGU ZAMKNIĘTYM

STRESZCZENIE: Celem artykułu jest ocena ekonomiczna odzysku i recyklingu krzemowych ogniw PV i zawartych w nich metali nieżelaznych z uwzględnieniem analizy kosztów, korzyści i czynników: prawnych, ekologicznych, techniczno-technologicznych i społecznych. Metodologię badań oparto na miarach statystycznych związanych z analizą struktury i zmian PV w poszczególnych latach ich eksploatacji. Dla wyznaczonych struktur określono aktualny stan wiedzy i stan prawny w zakresie metod recyklingu wyeksploatowanych instalacji PV. Ponadto wykonano analizę rynku polskiego względem wybranych krajów rozwiniętych odnośnie sektora recyklingu, przedstawiono identyfikację kluczowych czynników i barier rozwoju analizowanego sektora. Na tej podstawie wskazano możliwości, kierunki wsparcia sektora recyklingu PV i dokonano analizy SWOT możliwych metod jego wsparcia.

SŁOWA KLUCZOWE: energia fotowoltaiczna, panele słoneczne, recykling, analiza SWOT, wymiar ekonomiczny, gospodarka w obiegu zamkniętym

Konrad TURKOWSKI, Krzysztof KUPREN, Waldemar KOZŁOWSKI
ZARZĄDZANIE RYBACTWEM ŚRÓDLĄDOWYM W POLSCE –
STAN OBECNY I UWARUNKOWANIA INSTYTUCJONALNE

STRESZCZENIE: Wskazano na stan, kierunki rozwoju, możliwości i sposoby poprawy zarządzania rybactwem śródlądowym w Polsce. Większość krajowych wód śródlądowych to wody publiczne. Do celów rybackich są one dzielone na obwody rybackie. Poza wyjątkami, użytkownicy rybacy obwodów wyłaniania są w drodze konkursów. Użytkownik obwodu zobowiązany jest do prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej, zgodnie z operatem rybackim. Wskazano na zbyt rozbudowaną administrację rybacką w kraju i możliwości jej usprawnienia. Zasoby ryb w obwodach rybackich eksploatowane są zarówno przez niewielką grupę rybaków zawodowych, jak i szeroką rzeszę wędkarzy. O ile informacje obejmujące podstawowe dane dotyczące odłowów, zarybień i innych zabiegów w rybactwie komercyjnym należy uznać za wystarczające, to brak informacji w zakresie presji i odłowów wędkarskich stanowi największą przeszkodę w realizacji racjonalnej gospodarki rybackiej. Przygotowanie powszechnego i obligatoryjnego systemu pozyskiwania danych wędkarskich powinno stanowić priorytet administracji wodnej, reprezentującej właściciela publicznych wód śródlądowych w Polsce.

SŁOWA KLUCZOWE: rybactwo śródlądowe, wędkarstwo, racjonalna gospodarka rybacka, nadzór i kontrola rybactwa śródlądowego

Mariola GRZEBYK, Małgorzata STEC

POZIOM WYKORZYSTANIA ENERGII ODNAWIALNEJ W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ – WIELOWYMIAROWA ANALIZA PORÓWNAWCZA

STRESZCZENIE: W pracy oceniono kraje UE pod względem poziomu wykorzystania energii odnawialnej. Podstawę budowy rankingu 27 krajów UE pod względem badanego zjawiska złożonego stanowiło 7 zmiennych, a okresem badawczym był 2011 i 2020 rok. Zastosowaną metodą badawczą była jedna z metod wielowymiarowej analizy porównawczej – metoda wzorca rozwoju Z. Hellwiga. Wyniki przeprowadzonych badań potwierdzają, że w 2020 w porównaniu do 2011 roku we wszystkich krajach UE nastąpiły pozytywne zmiany w zakresie wykorzystania energii odnawialnej. Liderami są Szwecja, Austria, Finlandia i Dania. Większość krajów UE (w 2011 roku – 16; w 2020 roku – 17) posiada jednak średnioniski poziom wykorzystania tzw. „zielonej energii”. Natomiast poziom niski uzyskały w 2011 roku Cypr i Malta, a w 2020 roku – Polska.

SŁOWA KLUCZOWE: odnawialna energia, Unia Europejska, miara syntetyczna, ranking, klasyfikacja

**Anna ZIELIŃSKA-CHMIELEWSKA, Anna WIELICKA-REGULSKA,
Dobrosława MRUK-TOMCZAK**

OCENA ZASTOSOWANIA PODATKU VAT JAKO NARZĘDZIA ZRÓWNOWAŻONEJ I PRZYJAZNEJ DLA ŚRODOWISKA POLITYKI ŻYWNOŚCIOWEJ: WYNIKI BADAŃ W POLSCE

STRESZCZENIE: Celem artykułu jest ocena przydatności wybranego narzędzia zrównoważonej i przyjaznej środowisku krajowej polityki żywnościowej w Polsce w 2022 roku. Po pierwsze, dokonano systematycznego przeglądu literatury z zakresu regulacyjnych i rynkowych narzędzi polityki żywnościowej. Po drugie, przeprowadzono wywiady z konsumentami żywności zameldowanymi w aglomeracji poznańskiej. Po trzecie, przy użyciu metody ANOVA, oceniono wykorzystanie analizowanego narzędzia polityki żywnościowej, tj.: „wyższa” stawka VAT na śmieciowe jedzenie na konsumentach objętych badaniem przy uwzględnieniu ich płci, wieku, statusu materialnego, liczby osób w gospodarstwie domowym. W części teoretycznej zastosowano metody analizy, syntezy, porównania i graficznej prezentacji danych. W części praktycznej wykorzystano metody ilościowe: badanie ankietowe metodą CAWI, analizę ANOVA oraz metody jakościowe: wywiady eksperckie metodą IDI i studia przypadków. Z badań wynika, że w przeważającej większości to kobiety dokonują codzienne zakupy żywności oraz podejmują decyzje nt. tego co jest przygotowywane i konsumowane. U kobiet występuje statystycznie istotna akceptowalność na wprowadzenie wyższej stawki VAT na żywność śmieciową.

SŁOWA KLUCZOWE: regulacyjne i rynkowe narzędzia polityki żywnościowej, zrównoważona konsumpcja żywności, ilościowe i jakościowe metody badawcze, Europa, Polska

Iwona BĄK, Daniel BUDZEŃ, Barbara KRYK, Andrzej SOBCZYK

ZIEŁONE WYDATKI MAJĄTKOWE JAKO WYRAZ ZAANGAŻOWANIA W OSIĄGANIE CELÓW ŚRODOWISKOWYCH ROZWOJU ZRÓWNOWAŻONEGO PRZEZ JST W POLSCE

STRESZCZENIE: Osiągnięcie przez Polskę celów rozwoju zrównoważonego, w tym środowiskowych, wymaga ogromnych nakładów finansowych i konieczności ponoszenia wysokich kosztów, m.in. przez jednostki samorządu terytorialnego (JST). W artykule skupiono się na zielonych wydatkach majątkowych dokonywanych z budżetów JST. Celem jest identyfikacja i diagnoza przestrzennego zróżnicowania tych wydatków w kontekście celów rozwoju zrównoważonego i nowej taksonomii klasyfikowania działalności gospodarczej jako zrównoważonej środowiskowo. Wartością dodaną artykułu jest: po pierwsze – zidentyfikowanie struktury zielonych wydatków majątkowych JST według nowej taksonomii UE, co umożliwi wskazanie ich zmian w kontekście celów rozwoju zrównoważonego, po drugie – przeprowadzenie kompleksowej analizy porównawczej tych wydatków z uwzględnieniem wszystkich miast na prawach powiatu oraz gmin, z podziałem na miejskie, wiejskie i miejsko-wiejskie w Polsce w trzech okresach: 2004-2006, 2007-2013 i 2014-2020. Badanie przeprowadzone metodą TOPSIS, wykazało duże zróżnicowanie poziomu zielonych wydatków majątkowych dokonywanych z budżetów JST.

SŁOWA KLUCZOWE: cele środowiskowe rozwoju zrównoważonego, finanse zrównoważone i zielone, zielone wydatki majątkowe, finanse lokalne, metoda TOPSIS

Elżbieta ANTCZAK, Agnieszka RZEŃCA, Agnieszka SOBOL

„MIASTA PRODUKTYWNE” W POLSCE – ANALIZA PORÓWNAWCZA W OPARCIU O AGREGATOWY MIERNIK ROZWOJU

STRESZCZENIE: Przedmiotem artykułu jest „miasto produktywne”, które obok „miasta zielonego” i „miasta sprawiedliwego” wskazywane jest jako główna oś zintegrowanego rozwoju współczesnych miast. Głównym celem jest próba oceny stopnia produktywności rozwoju polskich miast. Badaniami objęto 66 miast na prawach powiatu w latach: 2010, 2015, 2018, 2020. W oparciu o dotychczasowy dorobek badawczy oraz dostępne dane zaproponowano konstrukcję miary zagregowanej „miasta produktywnego”, w oparciu o bezwzorcową metodę porządkowania liniowego w ujęciu dynamicznym. Wyznaczono w tym celu uśrednioną wartość zmiennych diagnostycznych (w podziale na stymulanty i destymulanty) stosując dynamiczną wersję metody unitaryzacji zerowanej. Przeprowadzona analiza wykazała umiarkowany poziom oraz postęp polskich miast w zakresie ich produktywności rzędu ok. 2.1% wzrostu na przestrzeni dekady 2010-2020. Można zaobserwować jednak malejące zróżnicowanie badanych jednostek pod względem miary zagregowanej. Jednym z ograniczeń prowadzonych badań okazała się być dostępność danych, a tym samym ich przestrzenno-czasowa ciągłość.

SŁOWA KLUCZOWE: miasto produktywne, zrównoważony rozwój, monitoring rozwoju miasta produktywnego, lokalny rozwój miast, miara agregatowa

Mikołaj JALINIK, Piotr SELWESIUK

ANALIZA ROZWOJU INFRASTRUKTURY TURYSTYCZNO-REKREACYJNEJ W NADLEŚNICTWACH REGIONALNEJ DYREKCJI LASÓW PAŃSTWOWYCH W BIAŁYMSTOKU

STRESZCZENIE: Obszary leśne nie ograniczają się tylko do sprzedaży drewna (strona gospodarcza), ale mają wiele innych zalet, takich jak: wpływ na klimat, wilgotność, ochronę gleb, zdrowotność, pozyskanie runa leśnego, rozwój turystyki i rekreacji (Gołos & Janeczko, 2001). Celem opracowania jest analiza i ocena rozwoju infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej w nadleśnictwach należących do RDLP w Białymstoku pod kątem jej dostępności, budowy i modernizacji. Tam, gdzie jej nie ma lub jest zaniedbana, turyści niechętnie odwiedzają takie miejsca (Bański, 2014). Jest to również główny motyw podejmowania tego rodzaju badań. W badaniach wykorzystano metodę obserwacji, sondaż diagnostyczny z kwestionariuszem badawczym oraz wywiad bezpośredni. Wykorzystano również literaturę specjalistyczną oraz sprawozdania finansowo-ekonomiczne za lata 2020-2021. Analizując infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną warto wspomnieć o źródłach jej finansowania, budowy i modernizacji, gdyż bez wsparcia finansowego jej rozwój jest niemożliwy.

SŁOWA KLUCZOWE: nadleśnictwa, infrastruktura turystyczno-rekreacyjna, sylwanoturystyka, fundusz leśny

Agnieszka BECLA, Jerzy TUTAJ

POLITYKA INFORMACYJNA SAMORZĄDU GMINNEGO W ZAKRESIE WYZWAŃ EKOLOGICZNYCH (NA PRZYKŁADZIE DOLNEGO ŚLĄSKA)

STRESZCZENIE: W artykule przedstawiono częściowe wyniki badań przeprowadzonych nad gminnymi politykami informacyjnymi na Dolnym Śląsku w zakresie uwzględniania problemów ekologicznych. Badania wykonano w latach 2016-2022. Problem badawczy dotyczył funkcjonowania gminnej polityki informacyjnej i miejsca w niej zagadnień ekologicznych. Tego typu badania są w Polsce bardzo rzadko realizowane. Przedstawiona hipoteza o niedostatecznym zakresie i niedostatecznych formach prezentacji zagadnień ekologicznych na poziomie gminy i społeczności lokalnej została zweryfikowana pozytywnie. Dotyczyła bowiem ponad 2/3 badanych gmin. Udało się także zidentyfikować kilka najpowszechniejszych błędów w zakresie podejmowania i realizacji działań proekologicznych w gminnych politykach informacyjnych. Przeprowadzone badania nie były finansowane ze źródeł zewnętrznych, lecz opierały się na wykorzystaniu środków własnych autorów. Żadna z badanych gmin nie była zainteresowana finansowaniem takich badań, a nawet wykorzystaniem otrzymanych wyników.

SŁOWA KLUCZOWE: gminna polityka informacyjna, problematyka ekologiczna, Dolny Śląsk

Stanisław CZAJA, Małgorzata RUTKOWSKA

WYZWANIA EKOLOGICZNO-KLIMATYCZNE W STRATEGIACH ROZWOJU LOKALNEGO (NA PRZYKŁADZIE GMIN DOLNEGO ŚLĄSKA W POLSCE)

STRESZCZENIE: W artykule przedstawiono wyniki badań w zakresie odzwierciedlenia globalnych zmian klimatycznych w dokumentach lokalnych strategiach rozwoju. Badania objęły 173 gminy dolnośląskie i należą do rzadko podejmowanych w piśmiennictwie polskim. Zostały one oparte na autorskich badaniach lokalnych strategii rozwoju przeprowadzonych w latach 2016-2022 oraz wywiadach z osobami odpowiedzialnymi za przygotowanie i aktualizację tych dokumentów. Badaniami objęto 250 lokalnych strategii rozwoju opracowanych dla 173 dolnośląskich gmin (istniejących i aktualizowanych). Autorzy omówili pokrótce znaczenie strategii rozwoju w funkcjonowaniu gmin oraz lokalnych społeczności. Przedstawiono także główne formalne i merytoryczne błędy popełniane w takich dokumentach. Głównym elementem prezentacji były sposoby (formy) i zakres odzwierciedlenia globalnych zmian klimatycznych w gminnych strategiach rozwoju. Studia twierdząco zweryfikowały główną hipotezę o niedostatecznym odnoszeniu globalnych zmian klimatycznych do poziomu lokalnego w badanych gminach.

SŁOWA KLUCZOWE: globalne zmiany klimatyczne, lokalne strategie rozwoju, gminy, Dolny Śląsk

Leszek SIECZKO, Zofia KOŁOSZKO-CHOMENTOWSKA

RELACJE MIĘDZY WSKAŹNIKAMI EKONOMICZNYMI I EKOLOGICZNYMI A EMISJĄ GAZÓW CIEPLARNIANYCH: PERSPEKTYWA GOSPODARSTW ROLNYCH W POLSCE NA POZIOMIE REGIONALNYM

STRESZCZENIE: Transformacja gospodarstw rolnych zgodnie z Europejskim Zielonym Ładem wymaga precyzyjnej identyfikacji i analizy relacji między głównymi czynnikami ekonomicznymi a aspektami ekologicznymi. W niniejszym opracowaniu przedstawiono wyniki szczegółowych badań dotyczących korelacji między wskaźnikami ekologicznymi, emisją CH_4 i N_2O a wskaźnikami ekonomicznymi w kontekście regionalnym. Badania oparto na danych z gospodarstw rolnych uczestniczących w Europejskiej Sieci Rachunkowości Rolniczej (FADN) za lata 2010-2019. Uzyskane wyniki analizy wykazują istotne współzależności między badanymi parametrami. W regionach o wysokim poziomie intensywności produkcji rolniczej, gospodarstwa notują wyższe dochody rolnicze, jednakże wiąże się to z większym obciążeniem środowiska naturalnego oraz większymi emisjami gazów cieplarnianych, zwłaszcza w gospodarstwach prowadzących produkcję zwierzęcą. Mazowsze, Podlasie, Wielkopolska oraz Śląsk wykazują znaczący postęp w implementacji działań prośrodowiskowych. W regionach pomorskim i mazurskim, wydatki na nawożenie i ochronę roślin utrzymują się na poziomie zbliżonym do średniej, co przekłada się na efektywną równowagę materii organicznej w glebie oraz minimalne emisje CH_4 i N_2O na hektar.

SŁOWA KLUCZOWE: gazy cieplarniane, glebowa materia organiczna, dochód z gospodarstwa

Katarzyna SOBOLEWSKA-MIKULSKA, Anna BIELSKA, Natalia SAJNÓG

OCENA SPOŁECZNA PARADYGMATU WIELOFUNKCYJNEGO ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH – STUDIUM PRZYPADKU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

STRESZCZENIE: Celem pracy jest identyfikacja priorytetowych kierunków działań na rzecz wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, a kolejno ich ocena społeczna w kontekście paradygmatu wielofunkcyjności tych obszarów. W konsekwencji dokonano konfrontacji obecnych założeń idei względem realiów oraz konfrontacji oczekiwań względem potrzeb. Badaniu poddano również aktywność ankietowanych w ramach działań podejmowanych na rzecz wielofunkcyjnego rozwoju. Uzyskane wyniki wskazują, że kluczowy jest postęp i działania w ramach funkcji ekonomicznej (rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej, postęp technologiczny, innowacyjność) i społecznej (rozbudowa i modernizacja infrastruktury społecznej). Praca powstała na podstawie wyników badań ankietowych zrealizowanych w 2021 roku. Badaniem objęto mieszkańców obszarów wiejskich województwa mazowieckiego.

SŁOWA KLUCZOWE: obszary wiejskie, rozwój obszarów wiejskich, wielofunkcyjny rozwój, badanie ankietowe, społeczeństwo

Karol KOCISZEWSKI, Natalia SZUBSKA-WŁODARCZYK

POZIOM PRODUKCYJNOŚCI ROLNICTWA EKOLOGICZNEGO W WYBRANYCH KRAJACH UE

STRESZCZENIE: Celem artykułu jest określenie wydajności produkcji roślinnej i potencjału produkcji zwierzęcej rolnictwa ekologicznego w skali makroekonomicznej w wybranych państwach Unii Europejskiej (UE). W tym celu opracowano wskaźniki syntetyczne, które zostały obliczone dzięki zastosowaniu metody głównych składowych na podstawie danych pochodzących z Eurostatu z lat 2012-2020. Rezultaty pozwoliły na porównanie gospodarczej sytuacji rolnictwa ekologicznego różnych państw i ustalenie ich rankingów w danym roku. Dyskusję uzupełniono analizą kluczowych zmiennych odnoszących się do produkcji roślinnej i zwierzęcej. Umożliwiło to wyjaśnienie przyczyn zmian pozycji poszczególnych państw w rankingu oraz określenie przebiegu ewolucji poszczególnych rodzajów produkcji. W ekologicznej produkcji roślinnej i zwierzęcej zdecydowanymi liderami były Holandia i Belgia, oraz Dania (tylko w produkcji zwierzęcej), a więc kraje o dobrze rozwiniętych, nowoczesnych systemach rolnictwa ekologicznego. Wynika to z intensyfikacji metod produkcji. Polska charakteryzuje się relatywnie niską wydajnością produkcji roślinnej i jednym z najniższych potencjałów produkcji zwierzęcej. Wyniki badań mogą służyć usprawnieniu działań polityki rolnej w celu podniesienia efektywności produkcji ekologicznej.

SŁOWA KLUCZOWE: rolnictwo ekologiczne, syntetyczny wskaźnik wydajności rolnictwa ekologicznego, wydajność rolnictwa ekologicznego w krajach Unii Europejskiej

Wojciech KRUSZYŃSKI, Dariusz ANDRAKA, Bartosz KAŻMIERCZAK, Katarzyna JAROSZEWICZ, Marcin MOSKAL

MODELOWANIE WIEKU WODY JAKO NARZĘDZIE POPRAWY JAKOŚCI I OBNIŻENIA KOSZTÓW UZDATNIANIA WODY W POLANICY-ZDRÓJ

STRESZCZENIE: Artykuł zawiera część wyników projektu Ochrona naturalnych zasobów wodnych Polanicy-Zdroju poprzez inteligentną gospodarkę wodno-ściekową. W artykule przedstawiono wyniki badań sieci wodociągowej (WDN). Celem badań była poprawa jakości wody i obniżenie kosztów jej uzdatniania poprzez obniżenie wieku wody. W tym celu zbudowano model uwzględniający czas przebywania wody na danym odcinku od momentu wypłynięcia z ujęcia i wymieszania się z wodą już obecną w sieci. Badania poprzedziło zbudowanie modelu na podstawie danych geodezyjnych GIS oraz numerycznego modelu terenu. Na podstawie przeprowadzonych symulacji i analiz zaproponowano rozwiązanie pozwalające na zmniejszenie średniego wieku wody w badanej WDN i obniżenie kosztów uzdatniania poprzez poprawę jej jakości.

SŁOWA KLUCZOWE: modelowanie sieci wodociągowej, jakość wody, wiek wody

Marta NALEWAJKO

PRZEGLĄD MATERIAŁÓW DOTYCZĄCYCH BETONÓW BEZCEMENTOWYCH NA BAZIE SUROWCÓW ODPADOWYCH AKTYWOWANYCH ALKALICZNIE

STRESZCZENIE: Artykuł przedstawia wyniki badań prowadzonych na betonach bezcementowych na bazie surowców odpadowych aktywowanych alkalicznie. Prace badawcze mają na celu stworzenie betonów wpisujących się w doktrynę zasad zrównoważonego rozwoju, którego głównym założeniem jest ponowne wykorzystywanie materiałów z recyklingu w nowo produkowanych materiałach budowlanych przy zachowaniu ich właściwości. Ponadto, dąży się do eliminacji cementu portlandzkiego poprzez zastąpienie go częściowo bądź całościowo popiołami lotnymi czy metakaolinem. Modyfikacja betonu zakłada również zastąpienie kruszywa naturalnego kruszywem sztucznym. Niniejszy artykuł prezentuje wyniki badań prowadzonych na betonach lekkich na bazie popiołów lotnych i kruszywa popiołoporytowego aktywowanych alkalicznie.

SŁOWA KLUCZOWE: kompozyty bezcementowe, betony geopolimerowe, kruszywo sztuczne, aktywacja alkaliczna

Paweł BARTOSZCZUK

GOSPODARKA O OBIEGU ZAMKNIĘTYM – SZANSE I OGRANICZENIA

STRESZCZENIE: W pracy omówiono korzyści i ograniczenia koncepcji gospodarki o obiegu zamkniętym, identyfikując wyzwania związane z dobrymi praktykami. Wskazano na niejednoznaczność pojęcia gospodarki cyrkularnej. Celem artykułu jest ukazanie koncepcji i ograniczeń gospodarki o obiegu zamkniętym, ocena czy korzyści z gospodarki o obiegu zamkniętym zawsze istnieją oraz czy gospodarka obiegu zamkniętego wpływa pozytywnie na modele biznesowe. Do tej pory nie zaproponowano jednak jednoznacznej definicji takiej gospodarki, a istnieje wiele wąskich lub szerokich definicji. Ponadto nie wypracowano dotąd powszechnie uznawanych wskaźników GOZ. W niniejszej pracy jako metodę badawczą zastosowano systematyczny przegląd literatury. Okazało się, że występują również przesłanki do przekonania, że efekt odbicia może skutecznie zniwelować takie korzyści, poprzez zwiększenie ogólnej konsumpcji lub „zwiększenie tortu”. Podjęty temat zamykania obiegów materiałowych i minimalizacji ilości odpadów jest istotny ze społecznego punktu widzenia i rozwoju zrównoważonego. Jednocześnie artykuł zawiera implikacje badawcze odnośnie konieczności pogłębienia badań nad gospodarką o obiegu zamkniętym.

SŁOWA KLUCZOWE: ekonomia, efekt odbicia, gospodarka o obiegu zamkniętym, łańcuchy dostaw, odpady, rozwój zrównoważony

Krystyna GOMÓŁKA, Piotr KASPRZAK

ZALEŻNOŚĆ ENERGETYCZNA POLSKI NA PRZEŁOMIE XX I XXI WIEKU

STRESZCZENIE: Poniższy artykuł jest próbą oceny niezależności energetycznej Polski w latach 1993-2020. Głównym celem artykułu jest przedstawienie uzależnienia Polski od surowców od partnerów zagranicznych – w zakresie importu energii elektrycznej, gazu ziemnego, ropy naftowej, nieodnawialnych surowców energetycznych, tj. węgla kamiennego i brunatnego oraz przedstawienie dynamiki w wielkości importu. Ponadto celem pracy jest odpowiedź na pytania badawcze dotyczące stopnia uzależnienia energetycznego Polski od źródeł zagranicznych, krajów, z których Polska importowała energię lub surowce energetyczne, struktury importu, a także bilansu energetycznego kraju w okresie badanie. Metody zastosowane w pracy obejmują opisową metodę badawczą, analizę danych Eurostatu oraz literaturę przedmiotu. Wśród głównych wniosków należy wymienić, iż w analizowanym okresie Polska była silnie uzależniona od zagranicznych źródeł energii, zwłaszcza w zakresie gazu i ropy naftowej. Co więcej, w latach 1993-2020 odnotowano rosnącą dywersyfikację źródeł surowców energetycznych.

SŁOWA KLUCZOWE: energia, polityka energetyczna, bezpieczeństwo energetyczne, Polska, ceny energii

Margaret Rutendo MAGWEDERE

POWIĄZANIE KREDYTÓW I NIERÓWNOŚCI: ROLA ZASOBÓW NATURALNYCH

STRESZCZENIE: Niniejszy artykuł stanowi wkład w zrozumienie powiązań między kredytami, nierównościami i zasobami naturalnymi, wykorzystując dane panelowe z lat 2002-2021 dla 31 krajów. Zastosowano uogólnioną metodę momentów w celu określenia dynamicznej relacji między zmiennymi badania. Wyniki badania sugerują, że nierówności i zasoby naturalne mają negatywny i znaczący związek z kredytem. Wyższe poziomy nierówności i renty z zasobów naturalnych wiążą się z niższym stunkiem kredytów prywatnych do produktu krajowego brutto. Badanie oferuje wgląd w trzy filary zrównoważonego rozwoju, a mianowicie gospodarczy, społeczny i środowiskowy. Istotne jest, aby decydenci polityczni uwzględnili czynniki środowiskowe, takie jak zasoby naturalne, w relacjach między nierównościami a sektorem finansowym.

SŁOWA KLUCZOWE: kredyt, nierówności, zasoby naturalne, mobilność, dane panelowe

Urszula KOBYLIŃSKA, Ana Isabel IRIMIA-DIEGUEZ

ZRÓWNOWAŻONA UCZELNIA – KANAŁY TRANSFERU WIEDZY I TECHNOLOGII DO PRZEDSIĘBIORSTW

STRESZCZENIE: Głównym celem artykułu jest empiryczna weryfikacja kanałów, którymi odbywa się transfer wiedzy i technologii z uczelni technicznych do przedsiębiorstw. Celem szczegółowym jest wskazanie form, w jakich naukowcy mogą transferować wiedzę i technologię do przedsiębiorstw, m.in. w zakresie rozwiązań środowiskowych. W celu identyfikacji cech ukrytych wymiarów relacji uczelnia-przedsiębiorstwo posłużono się eksploracyjną analizą czynnikową (EFA). Analiza czynnikowa wykazała, że istnieją 3 kanały, poprzez które naukowcy z uczelni technicznych nawiązują relacje z przedsiębiorstwami: konsultacyjno-edukacyjny, naukowo-informacyjny oraz badawczo-komercjalizacyjny. W każdym z tych kanałów zidentyfikowano formy transferu wiedzy i technologii, które mogą odnosić się do zagadnień środowiskowych ważnych dla przedsiębiorstw.

SŁOWA KLUCZOWE: relacje uczelnia-przemysł, KTT (transfer wiedzy i technologii), kanały interakcji, zrównoważony uniwersytet

Olwale FATOKI

DETERMINANTY EKOLOGICZNYCH ZACHOWAŃ ZAKUPOWYCH STUDENTÓW UNIWERSYTETÓW W RPA

STRESZCZENIE: Niezrównoważony poziom globalnej konsumpcji jest jedną z głównych przyczyn wyzwań środowiskowych, przed którymi stoi obecnie świat. Zakup ekologicznych produktów jest jednym ze sposobów promowania zrównoważonego rozwoju środowiska na całym świecie. W badaniu przeanalizowano determinanty ekologicznych zachowań zakupowych studentów uniwersytetów w Republice Południowej Afryki. Badanie łączy teorię wartości, postaw i zachowań (VAB) z teorią planowanych zachowań (TPB) w celu opracowania nowego modelu teoretycznego do przewidywania GPB. W badaniu wykorzystano ilościowy projekt badawczy, a dane zebrano od studentów dwóch uniwersytetów w RPA. Do analizy danych przyjęto modelowanie równań strukturalnych metodą najmniejszych kwadratów. Wyniki potwierdzają przydatność połączonych teorii w przewidywaniu GPB. Zalecenia dotyczące poprawy GPB studentów obejmują wprowadzenie edukacji ekologicznej jako przedmiotu na uniwersytetach.

SŁOWA KLUCZOWE: ekologiczne zachowania zakupowe, teoria wartości, postaw i zachowań, teoria planowanych zachowań, studenci, RPA

Grzegorz PIETREK

KSZTAŁTOWANIE KULTURY BEZPIECZEŃSTWA W TRANSPORCIE DROGOWYM – DIAGNOZA I PERSPEKTYWY ROZWOJU W ZAKRESIE POLITYKI EDUKACYJNEJ

STRESZCZENIE: Celem badawczym artykułu jest określenie możliwości wpływ na kształtowanie kultury bezpieczeństwa w transporcie drogowym z uwzględnieniem polityki edukacyjnej państwa. W związku z tym problem badawczy brzmi następująco: Jakie są możliwości skutecznego kształtowania kultury bezpieczeństwa w transporcie przez państwo? W związku z tym, postawiono hipotezę, która sprowadza się do stwierdzenia, że najskuteczniejszym sposobem kształtowania kultury bezpieczeństwa w transporcie jest prowadzenie odpowiedniej polityki edukacyjnej. Aby osiągnąć tak postawiony cel badawczy, odpowiedzieć na pytanie badawcze i potwierdzić hipotezę, zastosowano szereg teoretycznych metod badawczych, m.in. porównanie, analizę literatury, analizę aktów prawnych, syntezę i analizę, wnioskowanie (indukcję i dedukcję), abstrakcję.

SŁOWA KLUCZOWE: transport, bezpieczeństwo, kultura bezpieczeństwa

Stanisław KOWALCZYK, Roman SOBIECKI

**CZY POLITYKA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU ROLNICTWA MOŻE
PROWADZIĆ DO POLEPSZENIA DOBROBYTU SPOŁECZNEGO?
REFLEKSJE NA KANWIE KSIĄŻKI *ZRÓWNOWAŻONE POLITYKI ROLNE
NA RZECZ DOBROBYTU LUDZI (Sustainable Agriculture Policies for Human
Well-being)***

STRESZCZENIE: Niniejszy artykuł stanowi naukową recenzję książki B. Czyżewskiego i Ł. Kryszaka *Zrównoważone polityki rolne na rzecz dobrobytu ludzi. Zintegrowane podejście do efektywności* (2022). Praca dotyczy jednego z najważniejszych współcześnie zagadnień, jakim jest trwałość rozwoju gospodarczego, w tym zrównoważony rozwój rolnictwa oraz konsekwencje takiego procesu dla obecnych i przyszłych pokoleń. W artykule przedstawiono główne poglądy i ustalenia Autorów recenzowanej książki. Obejmuje także ich konfrontację z poglądami innych badaczy, w tym z autorami niniejszego artykułu.

SŁOWA KLUCZOWE: rolnictwo zrównoważone, środowisko, dochody rolników, model rolnictwa, ekoefektywność